

Уголька-Широкий Луг, Карпатський біосферний заповідник 2

Рік створення – 1968, площа складової частини Об'єкта – 11860 га, буферна зона – 3301 га, висота над рівнем моря: заповідник – 360-1501 м, складова частина Об'єкта – 400-1350 м

Уголька-Широкий Луг – найбільший суцільний масив пралісів бука лісового в світі. Саме тут представлений повний спектр стадій розвитку та процесів, які характерні для букового пралісу. Значна частина кластера розташована на величезній суцільній вапняковій гайбі з добре розвинутим карстом. Карстові печери служать притулком для численних ендемічних та рідкісних видів.

Частина карпатських об'єктів знаходиться в Ужанському національному природному парку на південному заході України та в національному парку «Полоніни» в Словаччині. Вони входять до унікального, одного з найбільших у Європі (площа 213211 га), природоохоронного транскордонного об'єкта – біосферного резервату «Східні Карпати», який включає також Бещадський національний парк (Польща).

Стужиця-Ужок, Ужанський національний природний парк 3

Рік створення – 1908, площа складової частини Об'єкта – 2532 га, буферна зона – 3615 га, висота над рівнем моря: парк – 208-1250 м, складова частина Об'єкта – 600-1221 м

Стужиця-Ужок є найстарішим резерватом бука лісового (1908). Саме тут збереглося букове криволісся на площі понад 55 га. У межах цього кластера знаходиться мережа моніторингових ділянок, які були закладені професором А. Златніком у 1937 році. Ця територія безпосередньо межує з природоохоронними об'єктами Польщі та Словаччини.

Стужиця-Буковські Верхи, національний парк «Полоніни» 3

Рік створення – 1964, площа складової частини Об'єкта – 2950 га, буферна зона – 11300 га, висота над рівнем моря: парк – 260-1210 м, складова частина Об'єкта – 512-1210 м

Ця ділянка пралісів характеризується значним перепадом висот (512 – 1210 м). Тут зростають двохсотлітні буки та трьохсотлітні ялини й явори. Вже кілька років поспіль на цій території відмічаються зубр та лось.

Гавешова, національний природний резерват «Гавешова», національний парк «Полоніни» 4

Рік створення – 1964, площа складової частини Об'єкта – 171 га, буферна зона – 64 га, висота над рівнем моря: резерват – 260-1210 м, складова частина Об'єкта – 442-741 м

В цьому лісі зустрічаються найвищі в світі дерева бука лісового. Національний природний резерват «Гавешова» розташований на крайньому сході Словаччини в Буковських (Букових) горах. На родючому глиноземі бук сягає висоти 56 метрів. Завдяки сприятливим лісорослинним умовам він є домінуючим деревним видом в цьому регіоні. З інших видів дерев тут зустрічаються лише три: явір, ясен та в'яз.

Рожок, національний природний резерват «Рожок», національний парк «Полоніни» 4

Рік створення – 1965, площа складової частини Об'єкта – 67 га, буферна зона – 41 га, висота над рівнем моря: резерват – 260-1210 м, складова частина Об'єкта – 440-789 м

Маючи площу всього 67 га, ця частина національного парку «Полоніни» є найменшою складовою Об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Карпатах. Переважна більшість букових лісів тут росте на родючому суглинку та глиноземі, що зумовлює їх високу продуктивність (до 1000 м³/га)

«Морське око», охоронна ландшафтна область «Вігорлат»

Вігорлат, охоронна ландшафтна область «Вігорлат» 4

Рік створення – 1973, площа складової частини Об'єкта – 2587 га, буферна зона – 2413 га, висота над рівнем моря: область – 157-1076 м, складова частина Об'єкта – 571-1076 м

Букові ліси цієї території ростуть на ґрунтах вулканічного походження. Разом із іншими твердолистяними породами – явором та ясенем, бук утворює специфічні деревостани на кам'янистих розсипах. В центрі масиву розташоване озеро «Морське око» (Morské oko).

Букові ліси низькогірного поясу

Низькогірні букові ліси є характерними для центру ареалу бука лісового. В залежності від субстрату, вологості, наявності поживних речовин та висоти над рівнем моря вони утворюють різноманітні угруповання. Після своєї появи 4000 – 6000 років тому, букові ліси стали домінуючим типом лісу в передгірних та низькогірних поясах на силікатах та вапняку. Особливе місце займають низькогірні букові ліси на кислих ґрунтах, провідна роль у збереженні яких належить саме Німеччині.

Гайніх, національний парк «Гайніх» 5

Рік створення – 1997, площа парку – 7500 га, площа складової частини Об'єкта – 1573 га, буферна зона – 4085 га, висота над рівнем моря: парк – 225-490 м, складова частина Об'єкта – 290-490 м

Це низькогірний буковий ліс зі значним видовим різноманіттям, що зростає на вапняковій підстилаючій породі і характеризується вражаючим багатством деревних видів та ранньоквітучих рослин. Сягаючи площі 5000 га, він є найбільшим не порушеним широколистяним лісом Німеччини.

Келлервальд, національний парк «Келлервальд-Едерзее» 6

Рік створення – 2004, площа парку – 5738 га, площа складової частини Об'єкта – 1467 га, буферна зона – 4271 га, висота над рівнем моря: парк – 198-626 м, складова частина Об'єкта – 245-626 м

Це низькогірний буковий ліс на кислих ґрунтах (підстилаючі породи сланці та пісковики), в межах якого знаходяться залишки реліктових пралісів та особливо цінні біотопи. Деякі ділянки цієї мало порушеної території ніколи не вирубувалися і не заселялися людиною, що є дуже нетиповим для Німеччини. На скелястих схилах серед кам'янистих розсипів бук досягає своєї природної верхньої межі.

Національний парк «Гайніх»

Давні букові ліси Німеччини

Рівнинні букові ліси

Найбільші рівнинні букові ліси світу лежать на північному сході Німеччини. Останній льодовиковий період суттєво вплинув на ландшафт – тут утворилися вузькі невеликі за розміром взаємозв'язані водотоки та болота. Спектр ґрунтів включає від бідних піщаних до насичених луками глиноземів. Бук колонізував цю територію лише в нещодавню геологічну добу. Він досяг Балтійського узбережжя архіпелагу Рюген тільки 800 років тому – на 4000 років пізніше, ніж ця територія була заселена людиною.

Грумзін, біосферний резерват ЮНЕСКО «Шорфгайде-Хорін» 7

Рік створення – 1990, площа резервату – 129161 га, площа складової частини Об'єкта – 590 га, буферна зона – 274 га, висота над рівнем моря: резерват 0-140 м, складова частина Об'єкта – 76-139 м

Тут знаходяться найбільші за площею залишки рівнинних букових лісів.

Рівнинний буковий ліс «Грумзін» росте на пост-льодовикових піщаних ґрунтах та глиноземах. Ліси і водні об'єкти тут тісно взаємозв'язані: озера, трясовини та болота в глибоких западинах змінюються значними залісненими підвищеннями.

Зерран, національний парк «Мюріц» 8

Рік створення – 1990, площа парку – 32000 га, площа складової частини Об'єкта – 268 га, буферна зона – 2568 га, висота над рівнем моря: парк – 58-143 м, складова частина Об'єкта – 67-124 м

Зерран – один із найбагатших за структурою рівнинний буковий ліс Європи, де можна спостерігати всі його стадії розвитку.

Бук тут росте на порівняно бідних піщаних ґрунтах, утворених протягом останнього льодовикового періоду. На цій ділянці вже понад 50 років жодного господарювання не проводилося.

Ясмунд, національний парк «Ясмунд» 9

Рік створення – 1990, площа парку – 3072 га, площа складової частини Об'єкта – 493 га, буферна зона – 2579 га, висота над рівнем моря: парк – 0-162 м, складова частина Об'єкта – 0-131 м

В національному парку «Ясмунд» крейдиані відклади та галька з глиною утворюють багаті на поживні речовини ґрунти, завдяки яким тут представлено велике різноманіття угруповань за участю бука.

Вдвоє берегової лінії, утвореної крейдою, ліс підходить до самого моря. Місцеві незаїмані ліси характеризуються складною структурою і є надзвичайно цінними з екологічної точки зору.

Контакти:

Партнери в Україні

Карпатський біосферний заповідник
Контактна особа: проф. Ф.Д. Гамор
email: cbr-rakhiv@ukr.net
http://cbr.nature.org.ua

Ужанський національний природний парк
Контактна особа: В.О. Копач
email: uzhanskij@gmail.com
http://www.unpp.com.ua

Партнери в Словаччині

Центральний офіс Державної служби охорони природи Республіки Словаччина
Контактна особа: Міхаела Мразова
email: michaela.mrazova@soprs.sk
http://www.soprs.sk

Національний парк «Полоніни»
Контактна особа: Мар'ян Гіч
email: marian.gic@soprs.sk
http://www.soprs.sk

Охоронна ландшафтна область «Вігорлат»

Контактна особа: Зузана Аргалашова
email: zuzana.argalasova@soprs.sk
http://www.soprs.sk

Партнери в Німеччині

Національний парк «Ясмунд»
Контактна особа: Катрін Бервальд
email: K.Baerwald@npa-vp.mvnet.de
http://www.nationalpark-jasmund.de
http://www.koenigstuhl.com

Національний парк «Мюріц»
Контактна особа: Фолькер Шпіхер
email: V.Spicher@npa-mueritz.mvnet.de
http://www.nationalpark-mueritz.de

Біосферний резерват ЮНЕСКО «Шорфгайде-Хорін»

Контактна особа: Уве Грауманн
email: Uwe.Graumann@LUVG.Brandenburg.de
http://www.schorfheide-chorin.de/

Національний парк «Келлервальд-Едерзее»
Контактна особа: Ахім Фреде
email: Achim.Frede@forst.hessen.de
http://www.nationalpark-kellerwald-ederssee.de

Національний парк «Гайніх»

Контактна особа: Манфред Гроссманн
email: manfred.grossmann@nnl.chueringen.de
http://www.nationalpark-hainich.de

Додаткова інформація: <http://www.weltnaturerbe-buchenwaelder.de>

Видано за фінансової підтримки Програми консультативного сприяння при Федеральному Міністерстві навколишнього середовища, охорони природи та ядерної безпеки Німеччини (BMU)

Друк

Автори: Об'єднання партнерів у рамках об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини»
Редколегія: Університет сталого розвитку Еберсвальде, консалтингова компанія «БТЕ – Туристичний менеджмент та регіональний розвиток», Берлін
Координація, дизайн: «БТЕ – Туристичний менеджмент та регіональний розвиток»
Карта: Університет сталого розвитку Еберсвальде, відділення лісу і довкілля, Центр екології та менеджменту екосистем, Юлія Соерман та П'єр Ібіш
Переклада: Беррі Кеєзе (англійська), Вікторія Губко (українська), Міхаела Мразова (словацька)
Фото: П'єр Ібіш (титальна сторінка та внутрішня сторона обкладинки), Зузана Аргалашова (Морське око), Мілан Пірош (фото Стужиці, вусач альпійський), НП «Гайніх» (фото Гайніху), КБЗ (Уголька-Широкий Луг), УНПП (криволісся)

ВСЕСВІТНЯ ПРИРОДНА СПАДЩИНА ЮНЕСКО

Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини

– Мережа букових лісів Європи –

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Primeval Beech Forests of the Carpathians and the Ancient Beech Forests of Germany
World Heritage since 2007/2011

Букові ліси Європи

Бук лісовий (*Fagus sylvatica*) – поширений виключно в Європі. Якби не діяльність людини, букові ліси були б домінуючими серед ландшафтів центральної частини нашого континенту.

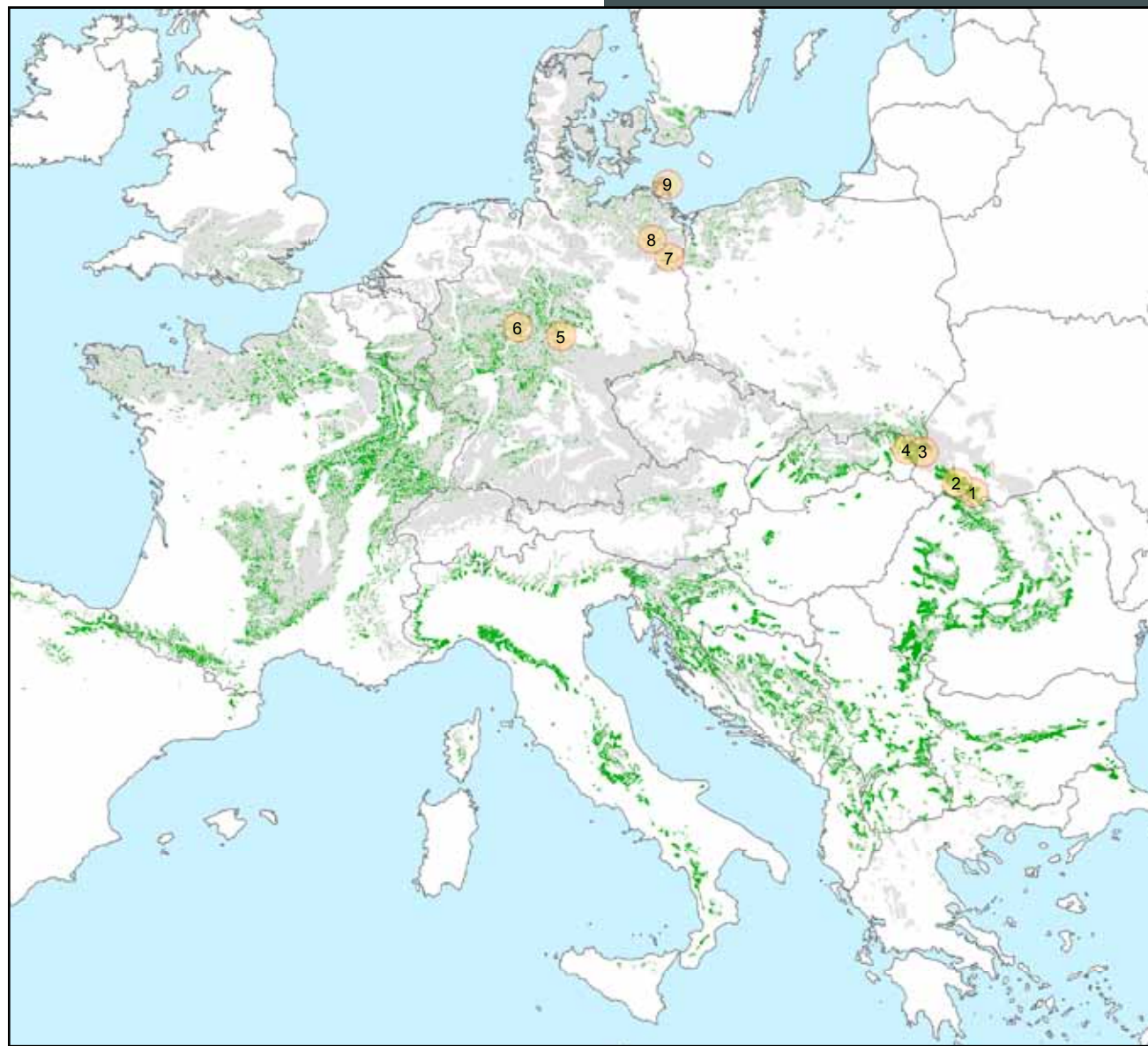
Бук вижив у останню льодовикову добу в невеликих рефугіумах на півдні та південному сході Європи, а потім почав колонізувати великі площі континенту. Це домінування сформувалося за відносно короткий період – останні 4000 років.

Букові ліси представлені в широкому спектрі лісорослинних умов, є частиною різноманітних лісових угруповань і поширені від морського узбережжя північного заходу континенту до основних гірських систем Європи. Вони є природним оселищем для більш ніж 10000 видів тварин, рослин та грибів.

Післяльодовикова колонізація ландшафту буком відбувалася паралельно із заселенням території людиною та формуванням розвинутого суспільства. Тому не дивно, що бук став важливим елементом європейської культури. Низка слів, як, наприклад, англійське «book» (книга), пов'язані з назвою цього виду. Велика кількість слів у європейських мовах, включаючи назви регіонів та населених пунктів, також походять від слова «бук».

Угольсько-широкодужанський праліс

● Розміщення складових частин Об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО „Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини“ (нумерація в тексті)

■ Сучасне поширення широколистяних лісів (CORINE) у межах потенційного ареалу бука

■ Потенційне поширення лісів з участю бука лісового (*Fagus sylvatica*) в Європі

ETRS89 LAEA5220
 0 100 200 km

Карта поширення букових лісів

Спільний об'єкт Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини»

Найбільш цінні залишки природних букових лісів Німеччини занесені до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО як «Давні букові ліси Німеччини» в червні 2011 року. Разом зі створеним у 2007 році об'єктом природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат», вони сформували «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини». Німецькі ділянки зі своїми низинними та середньовисотними лісами є суттєвим доповненням до гірських букових лісів Карпат.

Новостворений об'єкт Всесвітньої спадщини містить широкий спектр типів лісу. Це винятковий приклад широколистяних лісів, які лише незначною мірою зазнали впливу людської діяльності і є важливими для розуміння історії розвитку бука лісового.

15 складових європейської мережі співпраці

Тристоронню співпрацю між Україною, Словаччиною та Німеччиною можна вважати взірцевою. Окрім запровадження інтегрованої системи менеджменту, включно з науково-дослідними програмами та моніторингом, планується створення європейської мережі інформаційних та навчально-дослідних центрів, сфокусованих на букових пралісах. Вони слугуватимуть базою для обміну досвідом на міжнародному рівні, спільних досліджень та поширення знань.

Комітет Всесвітньої спадщини своїм рішенням щодо віднесення німецьких ділянок до списку Всесвітньої спадщини зобов'язав розпочати пан'європейський процес збереження букових лісів. Україна, Словаччина та Німеччина повністю підтримують цю ідею.

Букові праліси Карпат Україна і Словаччина

Гірські букові ліси / Букові праліси Карпат

Бук лісовий у Карпатах знаходиться поблизу північно-східної межі свого ареалу. Він домінує в лісових деревостанах; в цілому в Карпатах його частка становить близько 30 %, а в Українських Карпатах – майже 40 %. Завдяки цьому один із найбільших гірських регіонів України називається Буковина. Букові ліси охоплюють значний висотний діапазон – від 300 до 1550 м н. р. м. Вони представлені як чистими буковими, так і мішаними природними угрупованнями. Слід відмітити, що найбільші площі зайняті чистими буковими деревостанами.

Завдяки значному різноманіттю кліматичних, геологічних та геоморфологічних умов і ґрунтів, карпатським буковим лісам притаманне велике флористичне та фауністичне різноманіття. Лише в гірській частині Об'єкта нараховується близько 500 видів рослин, багато з яких є рідкісними чи ендемічними, або ж унікальними з інших причин.

Фауна Карпат характеризується присутністю типових європейських лісових видів, проте вона має свої особливості. Завдяки величезним не порушеним лісовим територіям, Карпати служать притуком для життєздатних популяцій таких великих ссавців, як ведмідь, рись та вовк.

Уголька-Широкий Луг. Буковий праліс на виходах вапняків

Чорногора, Карпатський біосферний заповідник ①

Рік створення – 1968, площа складової частини Об'єкта – 2477 га, буферна зона – 12925 га, висота над рівнем моря: заповідник – 600-2061 м, складова частина Об'єкта – 640-1550 м

Перший лісовий резерват у Чорногорі створений у 1912 році. На цій ділянці бук досягає найбільшої висоти в межах об'єкта – понад 1500 м н. р. м. Тут зустрічається норка європейська (*Mustela lutreola*) – вид, який зник на більшій частині свого природного ареалу.

Мараморощ, Карпатський біосферний заповідник ①

Рік створення – 1990, площа складової частини Об'єкта – 2244 га, буферна зона – 6230 га, висота над рівнем моря: заповідник – 440-1937 м, складова частина Об'єкта – 600-1470 м

Вперше букові праліси Мармароського гірського масиву опинилися під спеціальною охороною у 1907 році.

Мараморощ – єдина складова частина Об'єкта на метаморфічних породах, завдяки яким сформувалася особливий ґрунтовий та рослинний покрив.

Тут зростають високопродуктивні ялицево-букові праліси (понад 1000 м³/га). Ця ділянка безпосередньо межує з румунським природним парком «Гори Мараморощини», які разом утворюють єдину природну територію.

Свидовець, Карпатський біосферний заповідник ①

Рік створення – 1997, площа складової частини Об'єкта – 3031 га, буферна зона – 5640 га, висота над рівнем моря: заповідник – 600-1881 м, складова частина Об'єкта – 720-1500 м

Тут чисті букові праліси сягають висоти 1380 м над рівнем моря, представляючи таким чином найвищу межу поширення чистих букових лісів у межах Об'єкта. Особливістю фауни Свидівця є наявність усіх 10 видів дятлів, які характерні для широколистяних лісів Європи.

Кузій-Трибушани, Карпатський біосферний заповідник ①

Рік створення – 1990, площа складової частини Об'єкта – 1370 га, буферна зона – 3 163 га, висота над рівнем моря: заповідник – 340-1490 м, складова частина Об'єкта – 420-1087 м

Ця складова частина Об'єкта характеризується відносно теплим кліматом. Дуб скеляний та дуб звичайний, які входять до складу місцевих мішаних букових лісів, зростають на найбільшій висоті в межах Об'єкта – близько 1100 м н. р. м. Іншою особливістю є численні виходи вапняків, до яких приурочена унікальна кальцефільна флора з великою часткою рідкісних видів.